

ISSN: 2687-0142

ИНТЕРНАУКА

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ

часть 7

15(238)

internauka.org

г. Москва

«ИНТЕРНАУКА»

Научный журнал

№ 15(238)
Апрель 2022 г.

Часть 7

Издается с ноября 2016 года

Москва
2022

УДК 08
ББК 94
И73

Председатель редакционной коллегии:

Еникеев Анатолий Анатольевич - кандидат философских наук, доцент, доцент кафедры философии КУБГАУ, г. Краснодар.

Редакционная коллегия:

Авазов Комил Холлиевич - доктор философии (PhD) по политическим наукам;

Бабаева Фатима Адхамовна – канд. пед. наук;

Беляева Наталия Валерьевна – д-р с.-х. наук;

Беспалова Ольга Евгеньевна – канд. филол. наук;

Богданов Александр Васильевич – канд. физ.-мат. наук, доц.;

Большакова Галина Ивановна – д-р ист. наук;

Виштак Ольга Васильевна – д-р пед. наук, канд. тех. наук;

Голованов Роман Сергеевич – канд. полит. наук, канд. юрид. наук, MBA;

Дейкина Алевтина Дмитриевна – д-р пед. наук;

Добротин Дмитрий Юрьевич – канд. пед. наук;

Землякова Галина Михайловна – канд. пед. наук, доц.;

Каноква Фатима Юрьевна – канд. искусствоведения;

Кернесюк Николай Леонтьевич – д-р мед. наук;

Китиева Малика Ибрагимовна – канд. экон. наук;

Кобулов Хотамжон Абдукаримович – канд. экон. наук;

Коренева Марьям Рашидовна – канд. мед. наук, доц.;

Кадиров Умарали Дусткабилович - доктор психологических наук;

Напалков Сергей Васильевич – канд. пед. наук;

Понькина Антонина Михайловна – канд. искусствоведения;

Савин Валерий Викторович – канд. филос. наук;

Тагиев Урфан Тофиг оглы – канд. техн. наук;

Харчук Олег Андреевич – канд. биол. наук;

Хох Ирина Рудольфовна – канд. психол. наук, доц. ВАК;

Шевцов Владимир Викторович – д-р экон. наук;

Щербаков Андрей Викторович – канд. культурологии.

И73 «Интернаука»: научный журнал – № 15(238). Часть 7. Москва, Изд. «Интернаука», 2022. – 72 с. Электрон. версия. печ. публ. – <https://www.internauka.org/journal/science/internauka/238>

ББК 94

ISSN 2687-0142

© ООО «Интернаука», 2022

Содержание	
O'zbek tilida maqolalar	5
Biologiya	5
ҚАШҚАДАРЁ ВИЛОЯТИ ЯККАБОҒ ТУМАНИ ТАТАР ҚИШЛОҒИ ФЛОРАСИ Махмудова Мамлакат Мирғаниевна Шарипова Нилуфар Қуйчи қизи	5
Axborot texnologiyalari	8
HAYOTIMIZDA SUN'IIY INTELEKT Jaxongir Mirzakulov	8
San'at tarixi	11
QORAQALPOQ NOMODDIY MADANIY MEROSLARI – DUNYO NIGOHIDA Pirnazarov Saubet Maxsetbayevich Mamutov Paraxat Allambergen o'g'li	11
ТАСВИРИЙ САНЪАТДА КЛАСТЕР ЁНДАШУВИ СИФАТИДА СТЕАМ ТАЪЛИМИНИ ТАТБИҚ ЭТИШ Султанов Хайтбой Эралиевич Бердиев Достон Абдувоитович	13
Pedagogika	15
ЭКОЭСТЕТИК МАДАНИЯТНИ БЎЛАЖАК МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМ МУТАХАССИСЛАРИДА РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ УСТУВОР ТАМОЙИЛЛАРИ ВА МУҲИМ ОМИЛЛАРИ Ашурова Ойгул	15
ТА'ЛИМ БЕРИШ ЖАРAYONIDA ZAMONAVIY AXBOROT TEXNOLOGIYALARNING O'RN'I Davletov Nurlibay Aytmuratovich	17
O'ZBEKISTAN KOMPOZITORLARI ASARLARINI O'RGANISH Tayrova Ziyada Qidirbaevna	19
FORTEPIANO ASBOBIDA QO'L TEXNIKASINI RIVOJLANTIRISH Xazieva Gyuzel Raisovna	22
Muhandislik, ilm-fan	24
«POYEZDLARNI TORTISH ASOSLARI» FANIDAN MUAMMOLI MA'RUZALARNI O'TISH Ablyalimov Oleg Sergeyevich Keldibekov Zokirbek Olloberdiyevich G'ayratov Baxodirjon Iqboljon o'g'li	24
BAKALAVR TALABALARIGA MAXSUS FANLARNI O'QITISH BO'YICHA TA'LIM BERICHA MASALALARI Ablyalimov Oleg Sergeyevich Keldibekov Zokirbek Olloberdiyevich G'ayratov Baxodirjon Iqboljon o'g'li	28
O'ZBEKISTON TEMIR YO'LINING MAROQAND – KATTAQO'RG'ON QISM (UCHASTKA)SIDA DIZEL TORTUV LOKOMOTIVLARINING TASHISH ISHLARI KO'RSATKICHLARINI ASOSLASH Ablyalimov Oleg Sergeyevich Otamurodov Umidjon Shavkatovich Yo'ldashov Umidbek Ulug'bek o'g'li G'ayratov Baxodirjon Iqboljon o'g'li	32
DIZEL TORTUV LOKOMOTIVLARI ORQALI MAROQAND – KATTAQO'RG'ON QISM (UCHASTKA)SI YO'L PROFILINING TORTUV SIFATINI BAHOLASH Ablyalimov Oleg Sergeyevich Yo'ldashov Umidbek Ulug'bek o'g'li Otamurodov Umidjon Shavkatovich G'ayratov Baxodirjon Iqboljon o'g'li	36

TEMIR YO'LNING TEKIS QISMIDA TO'XTASH PAYTIDA YUK POEZDINING HAKARAT PARAMETRLARINI BAHOLASH Ablyalimov Oleg Sergeyevich Yo'ldiyev Umidbek Ulug'bek o'g'li A'zamjonov Shahzod Shavkatjon o'g'li G'ayratov Baxodirjon Iqboljon o'g'li	40
TEMIR YO'LNING TEKIS QISMLARIDA ELEKTR TORTUVCHI LOKOMOTIVLARINING YUK TASHISH SAMARADORLIGI TAHLILI Ablyalimov Oleg Sergeyevich A'zamjonov Shahzod Shavkatjon o'g'li Yo'ldiyev Umidbek Ulug'bek o'g'li G'ayratov Baxodirjon Iqboljon o'g'li	44
TEMIR YO'LNING TEKIS QISMLARIDAGI BEKATLARIDA YUK POYEZDLARINING HAKARATINI TAHLIL QILISH Ablyalimov Oleg Sergeyevich Yo'ldiyev Umidbek Ulug'bek o'g'li A'zamjonov Shahzod Shavkatjon o'g'li G'ayratov Baxodirjon Iqboljon o'g'li	51
QATNOV TARMOQLARI UCHUN YUTUQ PARAMETRINI OPERATIV HISOBLASH YO'LLARI Ablyalimov Oleg Sergeyevich Sagatova Muborak Abdumalik qizi	56
TEMIR YO'L UCHASTKASI BO'YLAB HAKARAT OPTIMAL VAQTI VA POYEZD BOSHQARUV REJIMINING HISOBII TAHLILI Ablyalimov Oleg Sergeyevich Sagatova Muborak Abdumalik qizi	59
TEKNOLOGIK JAROYONLARNI MATEMATIK MODELLASHTIRISH VA AVTOMATLASHTIRISH Allamberganova Mexribanu Mirzabek qizi	63
ИНВЕРТОРНИНГ ҚЎШИМЧА ЭЛЕКТР ТАЪМИНОТИ МАНБАЛАРИ АСОСИДА ИШЛАШ ФУНКЦИЯСИНИ ИШЛАБ ЧИҚИШ Шаймардонов Ж.З. Ибрагимов У.М.	65

Filologiya	69
МАКТАБ ДАРСЛИКЛАРИГА КИРИТИЛГАН АЙРИМ ИКОЯЛАРНИНГ ЛИНГВИСТИК ТАХЛИЛИ Qarshiyev Nasriddin Tirkashevich Absayitova Shahlo To'liqinjon qizi	69

ТАСВИРИЙ САНЪАТДА КЛАСТЕР ЁНДАШУВИ СИФАТИДА СТЕАМ ТАЪЛИМИНИ ТАТБИҚ ЭТИШ

Султанов Хайтбой Эралиевич

*Чирчиқ давлат педагогика институти
“Тасвирий санъат” кафедраси доценти,
Ўзбекистон, Чирчиқ*

Бердиев Достон Абдувоитович

*Чирчиқ давлат педагогика институти
“Тасвирий санъат ва амалий безак”
йўналиши 1-курс магистранти,
Ўзбекистон, Чирчиқ*

Бугунги кунда меҳнат бозори хусусияти жуда тез ўзгариб бориши билан таълим муаммолари янада муҳим аҳамият касб этиб, тобора долзарб бўлиб бормоқда. Замонавий жамиятда инсоннинг ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий фаоллиги ошмоқда, табиийки, бундай вазиятда жараён иштирокчиларининг касбий тайёргарлиги ва малакасига юқори талаблар қўйилади. Рўй бераётган барча жараёнлар таълимга фаол таъсир кўрсатади ва мамлакатнинг тарихий ривожланишининг янги шароитида муаммоларнинг самарали ҳал қилиниши, келажакда мамлакат тақдирини ҳал қиладиган ёш авлод таълим-тарбияси жуда муҳим масала эканлиги рўй-рост кўриниб қолди. Меҳнат бозорида рақобатбардош кадрларга бўлган талаблар ўзгарувчанлиги шароитида таълим тизимини янгилаш объектив заруратга айланиб бормоқда.

Жаҳонда педагогик таълим тизимининг рақобатбардошлиги даражасини ошириш ва жаҳон стандартлари даражасига кўтариш замонавий шахснинг ҳис-туйғулари, диди, тафаккури, ахлоқий ва ҳаётий кўникмаларини тарбиялаш ҳозирги глобаллашув шароити учун муҳим аҳамият касб этади. Бундай шароитда тасвирий санъат таълими имкониятларидан фойдаланмай туриб мақсадга эришиш, ҳаётда жамият ва инсон тақдирини тикилган долзарб ғояларни амалга ошириш асло мумкин эмас. Тасвирий санъат воқеликнинг бадиий инъикоси бўлиб, инсон камолотида, жамият ҳаётида улкан аҳамиятга эга. Шунинг учун бугунги инновациялар асрида замонавий бешта соҳани ягона таълим тизимига интеграциялашга асосланган STEAM тизими АҚШ ва Европада асосий таълим тенденциялардан бири сифатида ривожланмоқда ва кўплаб мутахассислар буни келажак таълими деб эътироф этишмоқда. Бу эса ўз навбатида инновацион технологиялар асосида узлуксиз таълим тизимини ўзаро интеграциялашни талаб этади.

Шундан келиб чиққан ҳолда фанларни интеграциялаш орқали иқтисодий ривожлантиришга қаратилган СТЕМ атамаси пайдо бўлди. STEAM ва СТЕМ ўртасидаги фарқ фақат битта А- Арт (санъат) ҳарфида, лекин ёндашувдаги фарқ жуда катта! Агар ушбу қисқартмани ёйсақ, қуйидагиларни оламиз: STEAM - бу ижодкорлик санъати машҳур СТЕМ қисқартма иборанинг ривожланган кўриниши. – S – science ёки фан, T –

technology яъни технология, E – engineering, инглиз тилида муҳандислик деган маънони англатади. A – art, яъни, STEAM қисқартма иборанинг янги компоненти сифатида - санъат, яъни, мутлақо бошқа йўналишлар - рангтасвир, архитектура, ҳайкалтарошлик, мусиқа ва шеърят деб тушунилади ва M – math, фанларнинг маликаси - математика. Инглиз тилида бу шундай бўлади: табиий фанлар, технология, муҳандислик, санъат ва математика. Замонавий дунё тараққиётида ушбу йўналишлар жуда машҳур бўлиб, унга бўлган эътибор ошиб кетди. Шунинг учун бугунги кунда STEAM тизими АҚШ ва Европада оммалашган асосий тенденциялардан бири сифатида ривожланмоқда ва кўплаб мутахассислар буни келажак таълими деб эътироф этишмоқда.

Лойиҳалаш ишларида фанлараро боғлиқлик ва амалий ёндашув ёрдамида ўқитиш ғоясига асосланган кластер ёндашуви татбиқ этилиши билан фанлар ўртасида интеграция жараёни ўрнатилади ҳамда санъатнинг қўшилиши лойиҳа иштирокчилари имкониятини кенгайтиради. Бу ерда кучли техник ёки математик қобилиятга эга бўлмаган талабалар гуруҳга эстетик жиҳатдан мукамал лойиҳани амалга оширишда ёрдам бериши мумкин.

Таълимга бундай ёндашув учун аввало илмий ва ижодий муҳит яратилиши зарур. Талабаларнинг фаол иштирокини таъминламасдан туриб, фақат ўқитувчиларнинг сайёҳи ҳаракати билан жамоавий тадқиқот ишларини амалга оширишнинг иложи йўқ. Чунки ижодкорлик жараёни ҳар доим эркинлик, фидойилик ва янги ғояларга ташналик орқалигина амалга оширилади. Бу жараённи ташкил этишда:

- биринчи навбатда ижодкорлик ва инновацион янгиликка мойиллиги бор ёшларни жараёнга жалб этиш, уларни қизиқтирадиган аниқ мақсадларнинг қўйилиши;
- илмий-тадқиқот ишлари учун шарт-шароитларни яратиш;
- турли йўналишларда ижод қиладиган иштирокчилар ўртасидаги умумий мақсад ва ўзаро ҳурматга асосланган самимий муносабат;
- ўз имкониятлари ва илмий-ижодий ишининг натижадорлигига ишонч уйғотиш муҳим аҳамиятга эга.

Кластер ёндашуви орқали тасвирий санъат таълимида талаба-ёшлардаги ижодкорлик,

яратувчанлик кўникмаларини тарбиялаш механизмларини ишлаб чиқиш муаммоларини чуқур тадқиқ қилинишини тақозо этади.

Мана шундай кластер ёндашуви асосида Чирчиқ давлат педагогика институти “Тасвирий санъат” кафедрасида ташкил этилган илмий ва ижодий тўғарақлар фаолияти орқали STEAM таълими йўлга қўйилганлигини кузатиш мумкин. Кафедрада “Тасвирий ва амалий санъат ҳамда дизайн илмий-амалий тадқиқот лабораторияси” айнан мана шу мақсадда ташкил этилган. Бу лабораториянинг асосий мақсади:

- Тасвирий ва амалий санъат ҳамда дизайн соҳаларида замонавий тадқиқот усулларини ишлаб чиқиш ва долзарб педагогик муаммолар бўйича олиб борилаётган илмий-тадқиқот ишларини, илмий-услубий ва тажриба-синов ишларини мувофиқлаштириш;

- илмий-тадқиқот ва инновацион фаолиятни ривожлантириш тизимини шакллантириш, илмий фаолият билан шуғулланиб келаётган иқтидорли ёшларни қўллаб-қувватлаш, илм-фанга кенг жалб қилиш, соҳа бўйича илмий мактаб яратиш, кафедранинг илмий салоҳиятини ошириш;

- кафедрада амалий ва инновацион илмий-ижодий тадқиқотларни ривожлантириш, янги илмий мактаб яратиш, кадрлар салоҳиятини мустаҳкамлаш;

- кафедрада олиб борилаётган илмий-тадқиқот ишлари бўйича тажриба-синов ишларини ўтказиш, фан, таълим ва тарбия ҳамда ижтимоий-сиёсий соҳани модернизация қилиш учун тадқиқот натижаларини амалиётга жорий этилишига қўмаклашиш;

- таълим олиш билан биргаликда талабаларга тадбиркорлик фаолиятини йўлга қўйиш бўйича амалий кўникмаларга эга бўлган кадрларни тайёрлаш, ёшларда фаол тадбиркорлик фаолияти уқуви ва кўникмаларини шакллантириш шарт-шароит яратишдан иборат.

Хулоса ўрнида шуни шуни таъкидлашни истардикки, тасвирий санъатда кластер ёндашуви сифатида STEAM таълимини татбиқ этиш инсонлардаги ўқитиш ва таълимга бўлган замонавий қарашлар ҳамда талабалардаги билим олишга бўлган муносабатларини ўзгартиради. Бундай ёндашув орқали амалий қobiliятлар юзага чиқади, талабалар иродаси, ижодкорлиги, турли вазиятларга мослашувчанлигини ривожлантирилади ва ҳамкорликда ижодий вазифаларни ҳал этишни ўрганади.

Бундан ташқари кафедрада талабаларнинг илмий ва ижодий фаолият юритишлари учун қулай бўлган муҳит яратилади. Эркинлик, фидойилик ва янги ғояларга ташна бўлган талабалар ҳар томонлама фаоллаштирилади, жамоавий тадқиқот ишлари олиб бориш имконияти туғилади.

- аниқ мақсадлар қўйиш орқали ижодкорлик ва инновацион янгиликка мойиллиги бор ёшларнинг ижодий фаолияти рағбатлантирилади;

- илмий-тадқиқот ишлари учун шарт-шароитларни яратилади;

- ҳамкорликдаги изланишлар орқали турли йўналишларда ижод қиладиган иштирокчилар ўртасидаги умумий мақсад ва ўзаро ҳурматга асосланган самимий муносабат шаклланади;

- ўз имкониятлари ва илмий-ижодий ишининг натижадорлигига ишонч ҳосил бўлади.

Тавсиялар: Тадқиқотнинг хулосаларига таянган ҳолда қуйидаги амалий таклифларни келтириш мумкин:

- тасвирий санъатда кластер ёндашуви сифатида STEAM таълимини татбиқ этиш тажрибаларидан таълимнинг барча соҳаларида фойдаланиш мумкин;

- бу мунозара кейинги тадқиқотларнинг бошланиш нуқтаси бўлиши мумкин деб ўйлаймиз ва ушбу мақолада кўтарилган муаммолар ечимини келажакдаги тадқиқотларда давом эттириш мақсадга мувофиқ бўлади.

Адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикасида юридик таълим ва фанни тубдан такомиллаштириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги ПФ-5987-сон Фармони: Тошкент ш., 2020 йил 29 апрель.
2. KE Sultanov Cluster Approach in Fine Art Education as a Factor for Improving the Educational System / International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding// Volume 9, Issue 2 February, 2022 Pages: 585-593 2022.
3. Doston Abduvoitovich Berdiyev Maktablarda tasviriy san'at fanini o'qitishda kelajak ta'limi steam interaktiv ta'limini rivojlantirish / "Science and Education" Scientific Journal/ ISSN 2181-0842 February 2022// Volume 3 Issue 2 Pages: 687-690.
4. Laylo Mirsoatova Use of innovative methods in the development of students' creative abilities / Current research journal of pedagogics (ISSN –2767-3278) volume 03 issue 01Pages: 45-49.

ДЛЯ ЗАМЕТОК

«ИНТЕРНАУКА»

Научный журнал

№ 15(238)
Апрель 2022

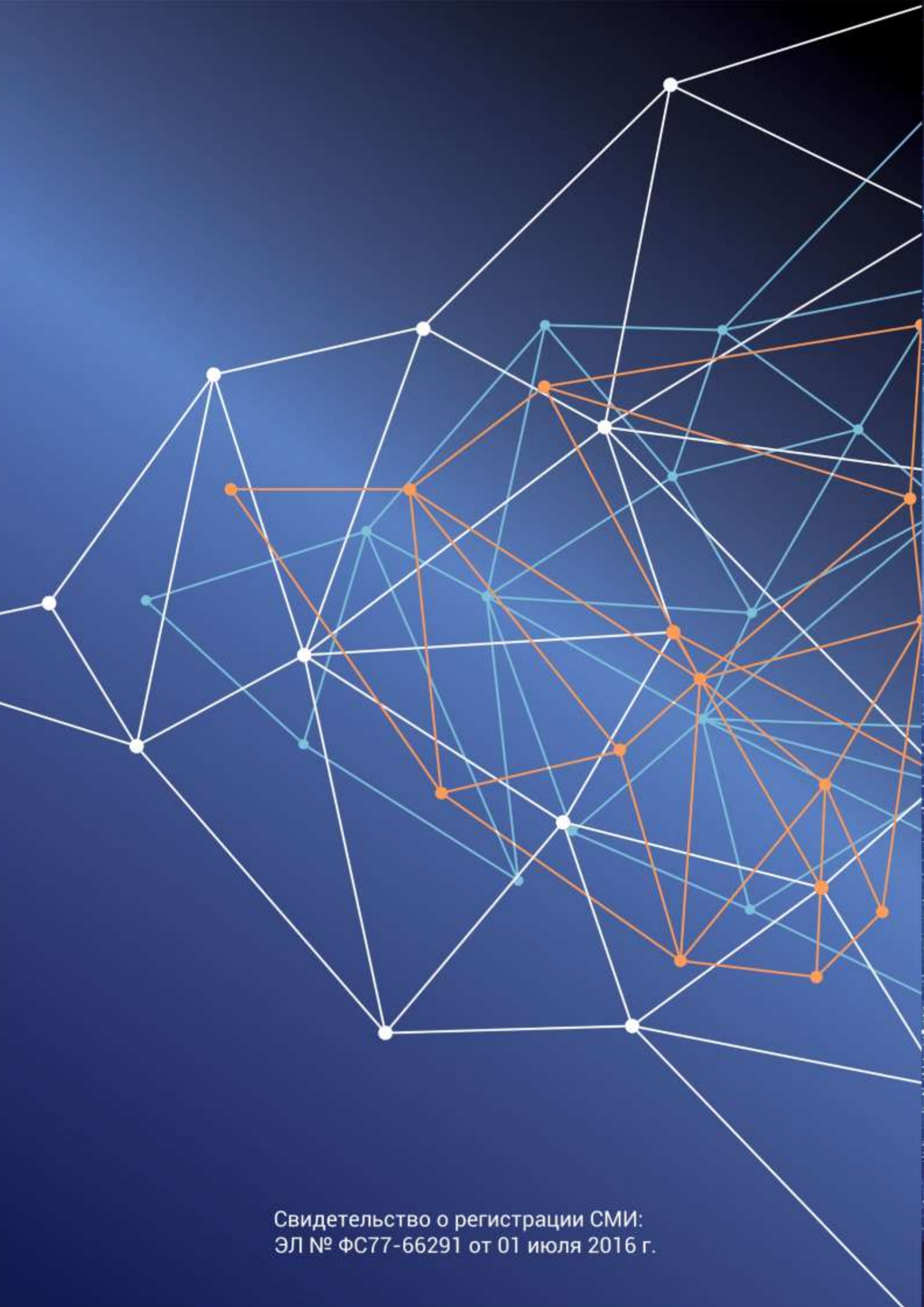
Часть 7

В авторской редакции
Мнение авторов может не совпадать с позицией редакции

Издательство «Интернаука»
123182, г. Москва, ул. Академика Бочвара, д. 5, корпус. 2, к. 115
E-mail: mail@internauka.org

Отпечатано в полном соответствии с качеством предоставленного
оригинал-макета в типографии «Allprint»
630004, г. Новосибирск, Вокзальная магистраль, 3

16+

Свидетельство о регистрации СМИ:
ЭЛ № ФС77-66291 от 01 июля 2016 г.